

Medlemsblad för Svensk-Lettiska Föreningen

Nr 1 (25) 2002, februari

Redaktion: Rune Bengtsson, tel 08-740 4253,

e-post: rune.bengtsson@prv.se

Ny kontakt- och informationsväg för Svensk-Lettiska föreningen

Vi har startat en mailinglista via Internet för att medlemmarna ska kunna sprida och ta emot föreningsrelaterad information snabbt och kostnadsfritt. Genom listan kan man till exempel marknadsföra evenemang, erbjuda tjänster och efterlysa tjänster från andra medlemmar. Så här går det till: Först måste man bli medlem på listan. Det blir man genom att skicka ett tomt email till:
svensklettiska-subscribeyahogroups.com

Inom några minuter får man ett mail som frågar om man själv anmält sig och vill vara med på listan. Efter att ha svarat ja på detta är man medlem och får ta del av de meddelanden som kommer via listan. Om man själv vill meddela något så gör man det genom att skicka email till: svensklettiska@yahoo.com

Det meddelandet skickas då till alla som är medlemmar på listan. För att vi ska undvika att drabbas av oönskade intrång så fungerar undertecknad som moderator, och måste godkänna alla meddelanden innan de går ut på listan. Jag kommer absolut inte att censurera medlemmarnas kommunikation, utan bara säga nej till sådant vi inte producerat själva. Skulle det komma ett meddelande från en medlem, som jag känner mig tveksam till att sprida, så kommer jag att be föreningens ordförande kontakta medlemmen i fråga. Den som har några frågor om listan får gärna höra av sig till mig, antingen per epost kerstin@aronsson.a.se eller på telefon 08-654 91 38.

Kerstin Aronsson

Konferens om förintelsen

18-21 april ägde en internationell konferens rum i Stockholm och Uppsala: "Focus: Reichskommissariat Ostland - Collaboration and Resistance during the Holocaust." (Rikskommissariatet Ostland - samarbete och motstånd under Förintelsen).

Konferensen var öppen för allmänheten på söndagen, då en sammanfattning ägde rum på ABF-huset i Stockholm. Svensk-lettiska föreningen fick dock möjlighet att närvara fredagen den 19 april, då undertecknad representerade föreningen.

Reichskommissariat Ostland upprättades av den tyska ockupationsmakten 1941 - 1944 och området omfattade Estland, Lettland, Litauen och den västra delen av Vitryssland. Forskarna kom från USA, England, Tyskland, Israel och naturligtvis från de baltiska staterna och Vitryssland.

Fredagens "papers" handlade till stor del om Lettland. Det redogjordes för tyskarnas väl förberedda och omfattande propaganda i de nyövrade områdena, inte minst i lokalpressen, som de helt kontrollerade. Det gällde att få befolkningen med sig och också att förbereda judeutrotningen. Judarna beskylldes för att ha samarbetat med den föregående sovjetiska ockupationsmakten. Sovjetiska illdåd publicerades i pressen.

En svår och känslig fråga var: Vad hände i övergången mellan den sovjetiska och den tyska ockupationen? D v s några somrardagar i månads-skiftet juni-juli 1941. Detta interregnum var

olika långt på olika platser i landet. Blev judar dödade på lettiskt initiativ? En uppfattning är att tyskarna stod bakom alla övergrepp - även om de ogärna ville synas och gärna lade skulden på lokalbefolkningen. En annan är att ord står mot ord och man måste fortsätta granska källorna. Men det blir allt svårare att föra anklagelserna till bevis och rättegångar är för sent.

En ensidig, moraliserande och politiserande värdering av historien främjar inte en opartisk förståelse av denna mycket komplicerade period av Lettlands historia framhölls också.

Under fredagen redogjordes också för
- de rättegångar som i slutet av 40-talet hölls i Schleswig-Holstein (brittiska zonen) mot NS-partifunktionärer som tjänstgjort i civilförvaltningen i Ostland;
- samarbete och motstånd i Mirregionen i Vitryssland 1941-1944;
- zigenarnas öde i Estland under kriget

Vid söndagens sammanfattning framkom att deltagarna var nöjda med konferensen. Den hade ägt rum i en konstruktiv anda, vilket knappast varit möjligt för några år sedan. Ämnet väcker fortfarande starka känslor.

Konferensbidragen kommer så småningom ut i rapportform.

Ann Marie Lindqvist

STUDIERESA TILL LETTLAND

Styrelsen planerar att göra en studieresa till Lettland i höst.

Preliminärt den 19 - 22 september.

I mån av plats kommer även medlemmar utanför styrelsen att kunna delta.

Följande delmål har planerats

Mazirbe - livernas enda "levande" ort i Baltikum

Fiskarna vid Kolka

Orgelmästare Janis Kalnins i Jurkalne

Sabile kulturminnesmärke

Livslust i Tukums

Har du intresse av att följa med tar du kontakt med Torgny Wiktorsson 070-481 9104 eller Atis Lukins.

Medlemsmöte under hösten

Vi planerar minst 2 medlemsmöten under hösten vilka vi kommer att bjuda in till senare. Teman för dessa möten har vi fått av er och vi hoppas givetvis att ni har möjlighet att delta. Under september är mötestemat "Djur och Natur" och under november "Lettland - konsekvenser av ett eventuellt medlemskap i EU."

Har du tips på fler teman under hösten så tar du kontakt med Torgny Wiktorsson, 070-481 9104

Frälsningsarmén - Skangal-projektet

Nytt från Skangal

Vi har lämnat det fjärde läsåret bakom oss och i höst (2002) är det fem år sedan skolverksamheten tog sin början. Vi är nu inne i en intensiv period när det gäller våra 21 barns undervisning och vi gläds över deras framsteg. Vårt internat och skola fungerar på ett utomordentligt sätt, och vi fick vid sista ackrediteringen mycket god uppskattning för vårt arbete. Vi gläds åt att vi nu i ytterligare fem år erhållit tillstånd att driva skolan, det gäller årskurserna 1 - 4. Någon i den statliga kommissionen yttrade följande: "Skangal är en Guds gåva till det lettiska

folket." Många goda krafter hjälper oss att ekonomiskt klara skolan, det största bidraget kommer dock från Frälsningsarméns socialtjänst i Sverige. Till skolan är knutet fem lärare och på internatet är ett antal socialarbetare verksamma. Skolkonferensen och planering sker i samverkan med Frälsningsarméns skol- och behandlingshem Sundgården i Sverige och dess rektor major Bert Åberg samt även ordförande för skolhemmet Skangal.

Planer på att göra en studieresa till Sverige föreligger och beräknas kunna genomföras under maj månad 2003. Den resan kommer ge våra elever och vår personal nya och livsskapande erfarenheter av skolarbete i Sverige och att de också får uppleva vårt land. Vi kommer i samband med deras besök i Sverige att också ordna någon offentlig samling där barnen från Skangal sjunger och framför ett lettiskt program.

Vårt fortsatta uppbyggnadsarbete ligger på framtiden, vi måste nu först se till att den verksamheten som bedrivs på Skangal blir stabil och utvecklas inom ramen för de nuvarande resurserna.

Våra föreståndare Ingemar och Margareta Wolf från Kiruna utför ett förtjänstfullt arbete och utför ett mer än väl fungerande ledarskap. Till sin hjälp har de cirka 30 medarbetare med olika uppgifter inom anläggningen såsom internat, skola, administration, jordbruk och kursverksamhet.

Kurser har genomförts bl a i samverkan med Rikspolisstyrelsen i Lettland och Sverige för polisinspektörer och socialarbetare som arbetar med gatubarn i Riga och Cesis.

Vårt jordbruk som är en del av verksamheten har givit ett gott skörderesultat. Tack vare stora tjänster från Västerby-Vretaskolan i Östergötland i form av elever och lärare har vi kunnat använda hela ägorerna för odling. En stor hjälp har varit den gåva vi erhållit till Skangal från Östergötlands läns landsting i form av en maskinpark. Genom den gåvan har vi också kunnat bistå våra grannar på Skangal med bl a skördehjälp. Av stor betydelse är också det samverkansavtal som finns mellan Cesis län och Östergötlands län. I rådgivningen från detta vill de båda länen verka för uppbyggnad av en effektiv och resurshållande jordbruksdrift på Skangal och medverka till att den kompetens som finns i de båda länen kan utnyttjas på bästa sätt. För att klara ekonomin på Skangal sker insamling i Sverige via Frälsningsarméns insamlingsenhet från enskilda personer, företag, näringsliv m fl. För detta insamlingsarbete finns i Sverige Skangalprojektets kontor som utarbetar informationsfoldrar och tar kontakt genom föredrag i olika sammanhang.

Anläggningen Skangal är på långt när inte färdig, cirka en tredjedel är i funktion, för att betjäna den verksamhet som jag här helt kort berättat om. Det återstår mycket för att våra ursprungliga planer ska kunna förverkligas. För att kunna förverkliga dessa planer har ett Skangalråd bildats med ledamöter från Lettlands regering, riksdag, länsmyndigheter, lettiskt näringsliv och Lettlands Kommunförbund. Representant finns också med från organisationslivet i Lettland. Advokaten Claes Palme representerar släkten Palme. Sveriges ambassadör Tomas Bertelman är Skangalrådets ordförande och ambassadsekreterare Maria Gärtner är sekreterare och länsdirektör Marsi Niklass är vice ordförande.

Vi ser ljusst på framtiden när det gäller återuppbyggandet av Skangal och fortsättningen av den verksamhet som redan finns och den som planeras.

Frälsningsarmén i Lettland/Sverige vill ge unga människor en trygg punkt i en otrygg tillvaro. vi vill ge möjlighet till utbildning för olika grupper i Lettland genom vår kursverksamhet på Skangal.

Språket - en bricka i det politiska spelet

Den 6 december i fjol (2002) meddelades det i det lettiska TV-programmet Panorama att

presidenten kommer att uppmana parlamentet att ändra den lettiska vallagen. Vallagen skulle vara oförenlig med de internationella konventioner Lettland undertecknat. Den står i strid med allmänna principer om de mänskliga rättigheterna. Den är diskriminerande och inskränker de politiska rättigheterna för en stor del av invånarna, menade presidenten. Det som gör den lettiska vallagen omöjlig, är den paragraf, i vilken kravet ställs att kandidater i parlamentsvalen måste behärska lettiska i det närmaste perfekt. Språkparagrafen tillkom i början av 90-talet inte för att hindra minoriteterna att delta i det politiska livet, utan för att förhindra att parlamentsledamöter behöver tolk, vilket förekommit tidigare.

Efterhand visade det sig att presidentens uppmaning inte ursprungligen kommit på hennes initiativ, utan den var resultatet av en eftergift av ett antal EU-länder och NATO åt Ryssland och den stora ryskspråkiga minoriteten i Lettland. Ryssarna hade protesterat kraftfullt mot att Organisation för samarbete och säkerhet i Europa, OSSE, ansåg sig ha fullgjort sitt uppdrag i Lettland, Enligt OSSEs uppfattning hade Lettland kommit långt i demokratiseringsprocessen och integreringen av minoriteterna hade varit framgångsrik. Det var dags att stänga kontoret i Riga. Ryssarna var av en helt annan uppfattning. De hävdade att lettiska staten inte lyckats skydda dem mot diskriminering. De krävde att kontoret skulle fortsätta sin verksamhet. Detta ledde till att ett antal länder, däribland Sverige, för att bibehålla goda relationer till Ryssland, ställde upp villkor för uppdragets avslutning. Villkoret var att språkparagrafen skulle strykas ur vallagen.

Uppfattningen att vallagen är diskriminerande delas inte av Domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg. Domstolen fick i mars anledning att uttala sin åsikt i samband med ett fall, där en rysk kvinna anmält lettiska staten för diskriminering och begärt 50 000 lati (ca 900 000 SEK) i skadestånd. Kvinnan hade blivit struken från en vallista p g a sina bristfälliga kunskaper i lettiska av en språkinspektör.

Domstolen fann inte den lettiska vallagen diskriminerande. Tvärtom, domstolen ansåg det vara i landets intresse och angeläget ur demokratisk synpunkt att parlamentsledamöter kan samtala med sina väljare på landets språk och att det är viktigt att arbetet i parlamentet kan fortlöpa smidigt.

Under vårvintern har ett förslag till ny vallag arbetats fram. Språkkravet har strukits och nu i dagarna kommer den helt visst antas i parlamentet. Kravet från EU och NATO har uppfyllts.

Presidenten har tillsatt en kommission med uppgift att utarbeta strategier för att stärka lettiskans ställning. Nya föreskrifter har antagits för arbetet i parlamentet och kommunfullmäktige, där det uttryckligen sägs att arbetsspråket i dessa instanser endast är lettiska. Likväl finns det politiska partier, som i sina program har inskrivet att ryskan bör få status som officiellt språk i Lettland.

Maija Grinbergs

Plastlådor sökes

I början av mars träffade delar av styrelsen ordföranden för Röda Korset i Lettland. Bland de frågor vi diskuterade finns en där vi kanske kan hjälpa till: Det har kommit en ny lag i Lettland att alla arbetsplatser ska ha en förbandslåda. Här ser Röda Korset en inkomstmöjlighet, man skulle kunna packa lådor och sälja till företagen. Förbandsmaterial finns i Lettland, man man har inte hittat leverantör för lämpliga plastlådor. Det handlar om en låda på ca 2 liter, med tättslutande lock.

I första omgången vill man få tag på 100 lådor, för att göra ett pilotförsök med packning och försäljning. Skulle detta slå väl ut kommer man sedan att vilja köpa kanske 10 000 lådor. Finns det någon i vårt kontaktnät som kan lämna förslag på en leverantör? Kontakta i så fall mig på telefon 08-654 9138, eller epost kerstin™aronsson.a.se

Kerstin Aronsson

Ny färjeförbindelse Nynäshamn - Riga

Fr. o. m. den 24 april går en höghastighetsfärja (katamaran) med namnet M/S Max Mols mellan Nynäshamn och Riga. Enligt uppgift i SvD byggdes den för fyra år sedan i Australien och är inhyrd från danska ägare. Riga stad är delägare i rederiet. Båten kan ta upp till 800 passagerare och 200 bilar. Det finns inga passagerarhytter utan endast sittplatser i form av flygplansfåtöljer.

Priser: turistiklass 1.625 SEK ned frukost 1.135 SEK utan frukost, businessklass 2.780 SEK med frukost.

Tider: Avgång från Nynäshamn jämna dagar kl 20.00 med ankomst till Riga kl 08.00 (samma kajplats som tidigare för "Russ" m. fl.), avgång från Riga ojämna dagar kl 21.00 med ankomst till Nynäshamn kl 08.00. Från den 1 juni beräknas färjan avgå på dagtid.

Biljettbeställning och information: tel 070-481 3621 (Daiga).

Sigge Malm

Semester i Lettland

Nu har Lettland goda möjligheter att ta emot turister. Nätet med övernattningsställen är väl utbyggt och mängder av händelser.

Opera erbjuds på flera håll under sommaren av mycket hög internationell klass. Eller kanske Jazz och Rock. Varför inte delta i Sjöfestivalen eller fira Kuldiga 760 år.

Alternativen är så många att det finns alltid något som passar. Så ta med din familj och dina vänner under sommaren och låt er bli förförda av ett vackert land.

Vill du veta mer i detalj vad som pågår vid olika tidpunkter så tar du kontakt med Torgny Wiktorsson, 070-481 9104.

Lettiska nationaloperan till Dalhalla operafestival

Vid sommarens operafestival i Dalhalla kommer lettiska nationaloperan att delta med två operor:

2/8 Den flygande holländaren (Wagner)

3/8 Lucia di Lammermoor (Donizetti)